

**СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ІНТЕРНОВАНИХ ОСІБ В ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД:
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ**

**SOCIAL PROTECTION OF INTERNEES IN A SPECIAL PERIOD:
ORGANIZATIONAL AND LEGAL ASPECTS**

Автор досліджує організаційно-правові аспекти соціального захисту інтернованих осіб в особливий період. Автор зазначає, що соціальний захист є невіддільним складником державної політики, яка є відповідальною за добробут, безпеку та розвиток населення. Соціальний захист є компонентом, від якості якого в будь-якому суспільстві залежить його цивілізаційний розвиток. Заходи із забезпечення соціального захисту щодо інтернованих осіб відображені в Женевській конвенції про захист цивільного населення під час війни. Автор вказує, що Женевська конвенція володіє значним арсеналом заходів із соціального захисту інтернованих осіб, який охоплює як задоволення їхніх первинних потреб, так і гарантування медичної допомоги, забезпечення осіб, які перебувають на утриманні інтернованого. Загалом положення Женевської конвенції спрямовані й на те, щоб зберегти життя та здоров'я інтернованих, і на те, щоб їхній статус інтернованих не зменшував відчуття людської гідності в цих осіб. Автор підкреслює, що законопроект № 4321 «Про внесення змін до деяких законів України щодо впорядкування питань, пов'язаних із військовополоненими та інтернованими особами в особливий період» не відображає фундаментальні права інтернованих осіб у сфері соціального захисту. Автор зазначає, що в українському законодавстві лише частково відображено заходи соціального захисту інтернованих осіб, передбачені Женевською конвенцією, а також жодним чином не врегульоване питання забезпечення встановлених заходів соціального захисту, зокрема, не закріплено суб'єктів, відповідальних за здійснення соціального забезпечення інтернованих осіб, не визначено конкретні види й обсяг соціального забезпечення, гарантованого інтернованим особам. Автор констатує, що відсутність гарантій та системи заходів щодо реалізації права на соціальний захист інтернованих осіб формує особливі ризики щодо юридичного захисту інтернованих осіб. Це призводить до посягань на гарантовані Конституцією України та міжнародними актами права та свободи людини. Автор вуає, що ці прогалини мають бути виправлені через розроблення законопроекту «Про захист прав і свобод інтернованих осіб», у якому треба передбачити окремий розділ, положення якого стосуватимуться соціального захисту інтернованих осіб.

Ключові слова: інтерновані особи, особливий період, соціальний захист, соціальне забезпечення, охорона життя, медична допомога.

The author explores the organizational and legal aspects of social protection of internees in a special period. The author notes that social protection is an integral part of public policy, which is responsible for the welfare, security and development of the population. Social protection is a component on the quality of which in any society depends on its civilization development. Measures to provide social protection for internees are reflected in the Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War. The author points out that the Geneva Convention has a significant arsenal of measures for the social protection of internees, which covers the satisfaction of their primary needs and the provision of medical care, provision of dependents. In general, the provisions of the Geneva Convention are aimed both at preserving the life and health

of internees and at ensuring that their status as internees does not diminish their sense of human dignity. The author emphasizes that the draft law № 4321 “On Amendments to Certain Laws of Ukraine Concerning the Regulation of Issues Related to Prisoners of War and Internees in a Special Period” does not reflect the fundamental rights of internees in the field of social protection. The author notes that the Ukrainian legislation only partially reflects the measures of social protection of internees provided for by the Geneva Convention, as well as in no way regulates the issue of ensuring established social protection measures, in particular, do not specify subjects responsible for social security of internees, specific types and scope of social security guaranteed to internees are identified. The author states that the lack of guarantees and a system of measures to implement the right to social protection of internees creates special risks for the legal protection of internees. This entails encroachment on human rights and freedoms guaranteed by the Constitution of Ukraine and international acts. The author sees that these gaps should be corrected through the development of a draft law “On the protection of the rights and freedoms of internees”, which should provide a separate section, the provisions of which will relate to the social protection of internees.

Key words: *internees, special period, social protection, social security, life protection, medical care.*

Вступ. 5 листопада 2020 р. Кабінет Міністрів України подав до Верховної Ради України законопроект № 4321 «Про внесення змін до деяких законів України щодо впорядкування питань, пов’язаних із військовополоненими та інтернованими особами в особливий період» (далі – законопроект № 4321) [1], відповідно до якого в чинному законодавстві мають упроваджуватись загальні вимоги до здійснення заходів щодо поводження з інтернованими особами в особливий період відповідно до норм міжнародного гуманітарного права. Необхідність розробки цього законопроекту пов’язана також із тим, що в результаті ухвалення 8 лютого 2006 р. Закону України «Про зняття застережень України до Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 р.» Україна в повному обсязі взяла на себе міжнародні зобов’язання щодо утримання військовополонених та інтернованих осіб відповідно до норм, визначених Женевськими конвенціями та додатковими протоколами до них. Законопроект № 4321 окреслив повноваження і завдання державних органів щодо поводження з інтернованими особами в особливий період. Проте у змісті законопроекту № 4321 слабко відображені організаційно-правові питання забезпечення прав і свобод інтернованих осіб, зокрема в частині соціальних прав. Одним із найбільш важливих соціальних прав є право на соціальний захист, яке за змістом заходів, яким підлягають інтерновані особи згідно із законопроектом № 4321, повинно бути забезпечене максимальним чином. Однак у законопроекті № 4321 цьому важливому праву не приділено увагу. Відповідно, перед юридичною наукою постає потреба в дослідженні положень як національного, так і міжнародного законодавства, що гарантують реалізацію права на соціальний захист інтернованим особам.

Проблематика правового регулювання поводження з інтернованими особами розглядалась у наукових розробках Т.І. Блістів, М.В. Грушко, І.М. Жаровської, О.В. Сенаторової, Фаді Бені-Насера. Водночас аспекти соціального забезпечення інтернованих осіб і особливості реалізації ними права на соціальний захист у юридичній науці досліджені не були.

Постановка завдання. Автор має на меті розкрити організаційно-правові аспекти соціального захисту інтернованих осіб в особливий період.

Результати дослідження. Законопроект № 4321 розуміє під інтернованими особами «осіб, яких піддано інтернуванню (примусовому оселенню у визначених місцях громадян держави, яка загрожує нападом чи здійснює агресію проти України, що перебувають на території України, якщо це є абсолютно необхідним для забезпечення національної безпеки України)». Тобто суб’єктний статус інтернованих осіб визначається через процес інтернування. Якщо дивитись на поняття «інтернування», що наведене в Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних силах України, що затверджена наказом Міністерства оборони України від 23 березня 2017 р. № 164 (далі – наказ № 164), то можна побачити, що для законопроекту № 4321 була взята його додаткова частина, яка стосується «цивільних осіб однієї із сторін, що воює, які опинилися на території противника у зв’язку з міжнародним збройним конфліктом» [2]. Основна частина терміна «інтернування» у наказі № 164 стосується поселення нейтральною державою або іншою державою, що не є стороною міжнародного збройного конфлікту, осіб, які належать до

збройних сил держав, що воюють, що змушені були увійти на її територію. Як бачимо, положення законопроекту № 4321 за суб'єктивним складом стосуються як цивільних осіб, так і військовослужбовців, які є громадянами держави, що загрожує нападом чи здійснює агресію проти України, що перебувають на території України. За такої логікою інтернуванню можуть підлягати особи і у воєнний, і в мирний час. Водночас інтернування згідно із законопроектом № 4321 провадиться лише в «особливий період». Згідно зі ст. 1 Закону України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 р., «особливий період» – це «період, який настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) чи доведення його до виконавців щодо прихованої мобілізації чи з моменту запровадження воєнного стану в Україні чи в окремих її місцевостях і охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій» [3]. Отже, за цим Законом інтернування можливе у воєнний стан або під час здійснення мобілізації, що суперечить положенням законопроекту № 4321. Підстава для інтернування громадян інших держав визначена в законопроекті № 4321 нечітко і передбачає застосування інтернування у випадках, коли це абсолютно необхідно для гарантування національної безпеки України. І головне, що передбачив законопроект № 4321 у контексті цього дослідження, – це примусове оселення у визначених місцях осіб, які піддаються інтернуванню. Саме цей аспект проблеми інтернування за законопроектом № 4321 обумовлює взяття на себе держави зобов'язань із соціального захисту інтернованих осіб.

Необхідно вказати, що соціальний захист є невіддільним складником державної політики, яка є відповідальною за добробут, безпеку та розвиток населення. Соціальний захист є компонентом, від якості якого в будь-якому суспільстві залежить його цивілізаційний розвиток. У «The Encyclopedia Americana» соціальний захист у широкому розумінні розкритий як «безпека і свобода від страху, спрямовані на суспільство як на групи взаємопов'язаних та залежних одне від одного людей» [4, с. 102]. У вітчизняній науці одне з найбільш вдалих визначень соціального захисту належить В.В. Москаленку, на думку якого «соціальний захист – це певний механізм, за допомогою якого досягається мінімальний життєвий рівень громадян, це система заходів і відповідних інститутів, призначених для забезпечення нормального існування людини, підвищення рівня задоволення її соціальних потреб, якості життя та перспектив» [5, с. 42]. Надане вченою тлумачення дає чітке уявлення як про сутність соціального захисту, так і про необхідні кроки з його забезпечення в державі, що стосуються створення відповідальних за соціальних захист інституцій та нормативно-правової бази в цій сфері. Треба зауважити, що соціальний захист потрібно відрізняти від соціального забезпечення. На відміну від соціального забезпечення, соціальний захист встановлює гарантії щодо заходів, необхідних для нормальної життєдіяльності людини. Порівняно із соціальним захистом соціальне забезпечення є вужчим поняттям, позначає здійснення виплат пенсій, соціальної допомоги, соціального догляду та соціальних послуг.

У Конституції України право на соціальний захист закріплене у ст. 46 та включає у себе, зокрема, і право громадян на одержання пенсій, інших видів соціальних виплат та допомоги [6]. Як бачимо, дане право за суб'єктивним складом охоплює тільки громадян України та виключає зі сфери своєї дії іноземців та осіб без громадянства, якими є інтерновані особи в розумінні законопроекту № 4321. У чинному законодавстві питання соціального захисту інтернованих осіб висвітлене тільки в Порядку виплати грошового забезпечення сім'ям військовослужбовців, захоплених у полон або заручниками, а також інтернованих у нейтральних державах або безвісно відсутніх, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 884 [7]. Ця постанова передбачає виплату грошового забезпечення членам сімей українських військовослужбовців, які були інтерновані в нейтральних державах. Аспекти соціального забезпечення інтернованих іноземців і осіб без громадянства цим нормативно-правовим актом не врегульовані.

Конвенція Міжнародної організації праці № 118 від 25 квітня 1964 р. «Про рівноправність громадян країни та іноземців і осіб без громадянства у галузі соціального забезпечення» фіксує положення, що «кожний член Організації, стосовно якого ця Конвенція є чинною, надає на своїй території громадянам будь-якого іншого члена Організації, стосовно якого ця Конвенція також є чинною, однакові права зі своїми громадянами як щодо поширення на них законодавства, так і щодо права на допомогу в кожній галузі соціального забезпечення, щодо якої він взяв на себе зобов'язання, які випливають із цієї Конвенції» (ч. 1 ст. 3) [8]. Проте ця Конвенція не ратифікована Україною, отже, не створює зобов'язань щодо соціального захисту іноземців. Водночас Україна ратифікувала низку міжнародних правових актів, як-от Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Європейська соціальна хартія (переглянута), у яких право на соціальний захист гарантується кожній людині.

Безпосередньо заходи із забезпечення соціального захисту щодо інтернованих осіб відображені в Женевській конвенції від 12 серпня 1949 р. про захист цивільного населення під час війни (далі – Женевська конвенція) [9], зобов'язання виконувати яку Україна взяла ще коли була у складі Радянського Союзу у 1955 р. Варто відзначити, що Женевська конвенція прямо вказує на те, що інтерновані особи перебувають під захистом (зокрема, соціальним) держави, що їх інтернувала. До системи соціального забезпечення інтернованих осіб, згідно із Женевською конвенцією, належать: безоплатне утримання інтернованих та медична допомога, якої потребує стан їхнього здоров'я (ч. 1 ст. 81), підтримка всіх утриманців інтернованих, якщо ці утриманці не мають достатніх засобів існування чи неспроможні забезпечити свою життєдіяльність (ч. 3 ст. 81), поселення в будівлях чи інших приміщеннях, що забезпечують повну гарантію задоволення гігієнічних потреб та потреб здоров'я, забезпечують надійний захист від суворих кліматичних умов та наслідків війни (ч. 1 ст. 85), забезпечення необхідною кількістю води та мила для щоденного туалету та прання особливої білизни; їм також будуть забезпечені прилади та можливості для досягнення цих цілей (ч. 3 ст. 85), забезпечення достатнім за кількістю, якістю та різноманіттям щоденним харчовим раціоном, щоб забезпечити нормальний стан здоров'я та запобігання явищам, пов'язаним із недостатнім харчуванням (ч. 1 ст. 89), вагітні, жінки, що годують дітей груддю, та діти до п'ятнадцяти років отримують додаткові харчі залежно від їхніх фізіологічних потреб (ч. 5 ст. 89), безоплатне забезпечення одягом, якщо інтерновані з урахуванням кліматичних умов не мають необхідного одягу і не мають можливості його дістати (ч. 1 ст. 90), створення в кожному місці інтернування лазарету під керівництвом кваліфікованого лікаря, де інтерновані отримують необхідну допомогу та необхідний режим харчування (ч. 1 ст. 91). Як бачимо, Женевська конвенція володіє значним арсеналом заходів із соціального захисту інтернованих осіб, який охоплює як задоволення їхніх первинних потреб, так і гарантування медичної допомоги, забезпечення осіб, які перебувають на утриманні інтернованого. Загалом положення Женевської конвенції спрямовані й на те, щоб зберегти життя та здоров'я інтернованих, і на те, щоб їхній статус інтернованих не зменшував відчуття людської гідності в цих осіб.

Законопроект № 4321 не відображає наведені фундаментальні права інтернованих осіб у сфері соціального захисту. Окремі елементи заходів із забезпечення соціального захисту інтернованих осіб можна побачити в наказі № 164, у п. 11 якого вказується, що стосовно інтернованих осіб необхідно дотримуватися таких вимог: «забезпечувати їх продовольством та питною водою нарівні з місцевим цивільним населенням; надавати їм дозвіл на отримання індивідуальної чи колективної допомоги» [2]. Тобто наказ № 164, по-перше, лише частково відображає заходи соціального захисту, передбачені Женевською конвенцією, по-друге, жодним чином не врегулює питання забезпечення встановлених заходів соціального захисту, зокрема, не закріплює суб'єктів, відповідальних за здійснення соціального забезпечення інтернованих осіб, не визначає конкретні види й обсяг соціального забезпечення, гарантованого інтернованим особам.

У даному аспекті варто вказати, що законопроект № 4321, визначаючи правовий статус інтернованих осіб, порядок їх примусового оселення, не надає їм гарантій у сфері соціального захисту, чим звужує права людини, передбачені чинним законодавством, якщо виходити з того, що згідно зі ст. 9 Конституції України «чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України». Ця позиція підтверджується практикою офіційного тлумачення Основного закону України Конституційним Судом України. Так, в абз. 2 п. 4 мотивувальної частини рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2005 р. № 8-рп/2005 було вказано, що «в Україні як соціальній, правовій державі політика спрямовується на створення умов, які забезпечують достатній життєвий рівень, вільний і всебічний розвиток людини як найвищої соціальної цінності, її життя і здоров'я, честь і гідність. Утвердження та дотримання закріплених у нормативно-правових актах соціальних стандартів є конституційним обов'язком держави. Діяльність її правотворчих і правозастосовних органів має здійснюватися за принципами справедливості, гуманізму, верховенства і прямої дії норм Конституції України, а повноваження – у встановлених Основним Законом України межах і відповідно до законів» [10]. В абз. 3 пп. 4.1 п. 4 мотивувальної частини рішення від 17 березня 2005 р. Конституційним Судом України зазначалось, що «згідно з Конституцією України ознаками України як соціальної держави є соціальна спрямованість економіки, закріплення та державні гарантії реалізації соціальних прав громадян, зокрема їх прав на соціальний захист і достатній життєвий рівень (ст. ст. 46, 48) тощо. Це зобов'язує державу відповідним чином регулювати економічні процеси, встановлювати і застосовувати справедливі й ефективні форми перерозподілу суспільного доходу з метою забезпечення добробуту всіх громадян» [11]. В абз. 2 пп. 2.1 п. 2

мотивувальної частини рішення Конституційного Суду України від 25 січня 2012 р. № 3-рп/2012 констатовано, що «основними завданнями соціальної держави є створення умов для реалізації соціальних, культурних та економічних прав людини, сприяння самостійності і відповідальності кожної особи за свої дії, надання соціальної допомоги тим громадянам, які з незалежних від них обставин не можуть забезпечити достатній рівень життя для себе і своєї сім'ї» [12]. До речі, усі ці рішення стосуються системи соціального забезпечення, щодо якої неприпустимим є звуження змісту й обсягу прав людини і громадянина (тобто «зменшення кола суб'єктів, розміру території, часу, розміру або кількості благ чи будь-яких інших кількісно вимірюваних показників використання прав і свобод, тобто їх кількісної характеристики» [10]).

Треба також пам'ятати, що звуження змісту й обсягу існуючих конституційних прав і свобод людини є їх обмеженням. Конституційний Суд України у своєму рішенні від 1 червня 2016 р. № 2-рп/2016 чітко вказав, що закони, які ухвалюються Верховною Радою України, мають відповідати таким критеріям: «1) обмеження щодо реалізації конституційних прав і свобод не можуть бути свавільними та несправедливими; 2) вони мають встановлюватися виключно Конституцією і законами України; 3) мати легітимну мету; 4) бути зумовленими суспільною необхідністю досягнення цієї мети; 5) бути пропорційними й обґрунтованими; 6) у разі обмеження конституційного права або свободи законодавець зобов'язаний запровадити таке правове регулювання, яке дасть можливість оптимально досягти легітимної мети з мінімальним втручанням у реалізацію цього права або свободи і не порушувати сутнісний зміст такого права» [13]. Законопроект № 4321 не відповідає означеним критеріям: ним непропорційно та несправедливо обмежуються права людини для досягнення суспільно зумовленої мети, що ставить у перспективі інтернованих осіб у хитке прекарізоване становище [14, с. 25].

Висновки. Законопроект № 4321, який ініціює появу у вітчизняному законодавстві особливого суб'єкта права – інтернованих осіб, не формує правової бази для юридичного захисту цієї категорії осіб. Особливі ризики щодо юридичного захисту інтернованих осіб можна вбачати у відсутності гарантій та системи заходів щодо реалізації права на соціальний захист інтернованих осіб. Означене зумовлює посягання на гарантовані Конституцією України та міжнародними актами права та свободи людини. Дані прогалини мають бути виправлені через розроблення законопроекту «Про захист прав і свобод інтернованих осіб», у якому треба перебачити окремий розділ, положення якого стосуватимуться соціального захисту інтернованих осіб. У світлі можливого ухвалення законопроекту № 4321 актуальним є також дослідження проблемних питань правового регулювання трудових відносин з інтернованими особами.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо впорядкування питань, пов'язаних із військовополоненими та інтернованими особами в особливий період : проект закону України від 5 листопада 2020 р. № 4321. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70352.
2. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України : наказ Міністерства оборони України від 23 березня 2017 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>.
3. Про оборону України : Закон України від 6 грудня 1991 р. № 1932–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>.
4. The Encyclopedia Americana. Complete in 30 vol. Vol. 25. New York, Americana Corporation, 1976.
5. Москаленко В.В. Сутність соціального захисту та його місце в політиці соціальної держави. *Наукові записки*. 2003. Т. 21. С. 41–44.
6. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
7. Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення сім'ям військовослужбовців, захоплених у полон або заручниками, а також інтернованих у нейтральних державах або безвісно відсутніх : постанова Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 884. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249552773>.
8. Про рівноправність громадян країни та іноземців і осіб без громадянства у галузі соціального забезпечення : Конвенція Міжнародної організації праці № 118 від 25 квітня 1964 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_017#Text.
9. Женевська конвенція від 12 серпня 1949 р. про захист цивільного населення під час війни. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.

10. Рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2005 р. № 8-рп/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-05#Text>.

11. Рішення Конституційного Суду України від 17 березня 2005 р. № 1-рп/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-05#Text>.

12. Рішення Конституційного Суду України від 25 січня 2012 р. № 3-рп/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-12#Text>.

13. Рішення Конституційного Суду України від 1 червня 2016 р. № 2-рп/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16#Text>.

14. Новіков Д.О. *Pluralitas non est poneda sine necessitate*, або місце теорій прекаріату в науці трудового права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. Вип. 34. Т. 2. С. 22–26.

УДК 349.2:331

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.6-2.13>

САХАРУК І.С.

ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ¹

PROSPECTS FOR LEGAL REGULATION OF WORK AT THE DIGITAL LABOUR PLATFORMS

Стаття присвячена дослідженню особливостей зайнятості на цифрових платформах у сучасних умовах. Наголошено, що в Україні натепер застосування відповідної діяльності цифрових працівників перебуває поза межами належного правового регулювання. Визначено основні типи цифрових платформ, які передбачають використання праці: вебплатформи та платформи на основі місцезнаходження. Встановлено переваги та недоліки роботи на цифрових платформах для працівників, а також основні причини їхньої популярності в умовах цифровізації. Проаналізовано особливості локального регулювання умов співпраці цифрових платформ із працівниками (виконавцями) в Україні. Наголошено на негативних аспектах тінізації цифрової зайнятості й основних порушеннях щодо працівників платформ (понаднормова робота, відсутність соціальних гарантій та гарантій щодо оплати праці, надмірний контроль за процесом праці тощо). Акцентовано увагу на розмежуванні понять «працівник», «фрілансер», «самозайнята особа».

Доведено необхідність правового регулювання роботи на цифрових платформах за допомогою трудового законодавства за наявності відповідних ознак трудових відносин. Зокрема встановлено, що для відносин виконавців робіт із замовниками та платформами часто характерні такі особливості, як особисте виконання роботи за дорученням та під контролем особи, в інтересах якої виконуються роботи; регулювання процесу праці; систематична виплата винагороди у грошовій або натуральній формі; а в окремих випадках також встановлення тривалості робочого часу та надання засобів праці.

Внесено пропозиції щодо вдосконалення трудового законодавства стосовно зайнятості на цифрових платформах, зокрема, упровадження електронного кадрового документообігу, електронних трудових договорів та електронних книжок.

¹ Наукове дослідження проведено в рамках держбюджетної теми № 0119U100306 «Соціально-правові засади збереження та розвитку трудового потенціалу України».